

Oligarh demokratiýasy

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Oligarh demokratiýasy OLIGARH DEMOKRATIÝASY

Baýdeniň nyşanasynda «olar» bar.

Global maliýeçileriň nyşanasynda «olar» bar.

Global mediýanyň nyşanasynda «olar» bar.

Ýagny, rus oligarhlar...

Günbatar dün bile işleşen rus oligarhlarynyň mal-mülklerine bugünkü gün bikanun el urmaga başlady. (Işe ganam bulaşdy, dün rus oligarhy Mihail Uotford Angliýadaky jaýynyň garažynda öli tapyldy.)

Ýeri, ukrainaly oligarhlar näme?

Ukraina «oligarhlar respublikasy» dälmi?

Ýazaýyn:

1991-nji ýyl. Ukraina garaşsyz boldy.

Döwletiň eýeçiligine degişli zatlaryň haýdan-haý hususlaşdyrylmagy bilen Ukrainanyň syýasy-ykdysady sahnasyna nirden çykandygy näbelli işewürler-oligarhlar çykdy. Noldan diýen ýaly başlan oligarhlar döwletiň erkin bazara esaslanýan ykdysadyýete geçişi bilen syýasat we hökümet gatnaşyklaryndan peýdalanylýan çalt baýady. Özem: iň baý elli oligarhyň jemi baýlygy ýurtdaky ähli önümleriň 85%-ne deň boldy!

Syýasatda güýç eýesi bolmazdan, döwletiň emlägini talamagyň mümkin dældigi global «bazar düzgünü» dälmi näme?

Ukraunada-da oligarhlar syýasy partiýalaryň gözegçiligini doly ele aldy. (Pikir etmäň, diňe sagçy-konserwatiw partiýalarda güýçli bolandyr öýdüp. Çepçi görnüşli Ukrain Ýaşyplar partiýasy, Ukrainanyň Işçiler partiýasy, Ukrainanyň Sosial-

Demokrat partisy we beýlekiler güýç gazandylar.)

Aslynda ortada partiýa diýilýän zadam ýokdy! Ukrain syýasatynda oligarhlaryň daşynda toparlanşan birküç «klan»-fraksiýa bardy:

– “Donesk klany” (Rinat Ahmetow, Wiktor Ýanukowiç, Nikolay Azarow...)

– «Dnepropetrowsk klany» (Ýuliya Timoşenko, Leonid Kuçma, Wiktor Pinçuk, Sergeý Tigipko, Pawel Lazarenko...)

– “Kiýew klany” (Wiktor Medwedçuk, doganlar Surkisler, bu klan aýratynam Zakarpatýe oblasti bilen baglanşykly.)

– Hem olara garanda has kiçisi bolan “Harkow klany”...

Häzir Ukrainada oligarhlar syýasaty, aýratynam Верховная Рада-ny (Ukrainanyň mejlisini), munisipialet başlyklaryny, hökümeti ele geçirdi...

• 349 PARTIÝA BAR

Ukrain halky syýasy güýjüň birküç adamyň-toparyň elinde bolan oligarhiýa düzgüninde ýaşaýandygyny bilenokmy?

Ukrainada halkyň syýasy partiýalara bolan ynamy diýseň pes: 14.7%.

Ukrainada partiýa agzalygy ses bermäge degişli ilatyň 1%-denem aşakda! Ukrainada halk köpçüligi syýasat bilen işi ýok, emma Adalat ministrliğinde 349 partiýa hasaba alynan. Diňe geçen ýyl birleşmeleriň we bölünmeleriň netijesinde elli partiýa adyny üýtgetdi! Bulara yzyna köpçüligi düşürüp bilýän partiýa diýmegem nädogry bolar, Ukrainada syýasat ideologiýalara görä däl-de, gönüden-göni klanlara goldanýar.

Şol sebäpli teleýaýlymda gülkünç sahnalar bilen çykyş eden şow gepleşigi bilen adybir «Halkyň hyzmatkari» atly partiýa guran Zelenskiniň prezident bolmagyna geň galyp oturasy iş ýok! Reýting bilen ses bermegiň biri-birine garyşdyrylýaj ykdysady-syýasy gurluş şu... Özem metbugat serişdeleriniň bu gurluşdan täsirlenmezligi mümkin däl. Mysal üçin, Zelenskiniň telegepleşiklerde çykyş eden «Inter» teleýaýlymyň hojaýyny-da oligarhlardan biri: Dmitriý Firtaş...

Galyberse-de, dünýäniň 214 müň off-shore guramanyň bikanun işlerini Panama resminamalarynda Zelenskiniň adynyň geçmegi geň galdyrýarmy?

Ýagny: Demokratiýa – saýlaw uçastogyna gidip ses bilen

çäklenmeyär. Eger bir ýurduň, döwletiň syýasatyna halk eýelik edýän bolsa, diňe şonda demokratiýadan söz açsa bolar, oligarh klanlaryň häkimlik sürýän ýurdunda demokratiýa bolup bilmez...

• **SISTEMANYŇ GURUJYSY**

Biziň metbugat serişdelerimiz Ukrainanyň Prezidenti Zelenskini alaga-da, «gahrymanlyk» mertebesine çykardy-da goýaýdy! ABŞ-na bil baglap, negözel ýurdy urşa sokjak kararlary kabul eden...

Ýurdunyň basylyp alynmagyna sebäp bolan...

Ýurdunyň bombalanmagyna, ýakylp-ýykylmagyna we raýatlarynyň ölmegine sebäp bolan birine «ýigitlik» çini ne beýle aňsat berilýär?

Biziň mediýamyz harby eşikli Zelenskini öwüp area çykarýar. Emma:

Käşgä, dartgynlylyk döretmezden, ýurduny urşa sokmazdan konflikti çözüp bilme başarnygynam görkezen bolsady...

Käşgä, NATO-nyň gepine gidip, munça gaýgy-hasratlaryň bolmagyna sebäp bolmasady...

Käşgä, urşy teleýaýlymlarda görkezilýän şowhunly gepleşikler ýalydyr öýtmesedi...

Nämüçin edibilmedi?

Putin häzir ýetmiş ýaşynda, onuň ömri döwlet edaralarynda, syýasy arenada geçdi.

Baýden häzir segsen ýaşynda, onuň ömri döwlet edaralarynda, syýasy arenada geçdi.

Zelenskiý häzir kyrk dört ýaşynda, ol ömrüni düýnki güne çenli artistlik edip geçirdi. Üç ýyllyk syýasatçy, döwlet işgäri... «Ýöne...» diýip, kábiriňiziň ardynjyrap duranyňyzy bilýänem, «kyrk dört ýaşly biri döwlet ýolbaşçysy bolubilmezmi» diýýänsiňiz. Ýöne şuny magat bilýärim, hemme ýurduň şertleri birmeňzeş däl! Reýting rekordsmeni Zelenskini ýokarda agzalan – pul gazanmagy uruş hasaplaýan ykdysady-syýasy proses orta çykardy: Oligarh demokratiýasy!

Häzirki uruş şol oligarh demokratiýasynyň miwesi...

Bu sistemadan gahryman däl-de oligarh ketde çykýar!

Bu sistemanyň gurusy Günbatar häzir şeýle diýýär:

Ukrain oligarhlary ak jüýje...

Rus oligarhlary erbet...

Hem siziň önüňizde meseläni keserdip goýýarlar: «tarapyňyzy saýlaň!»

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazetini, 04.03.2022 ý. Publisistika